

הַלְבוּת פֶּסַח סִימָן תַּצ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק מט]

משום דְּכְתִיב 'עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה', וְנִקְמָא לָן דְּעַד וְעַד בְּכָל־טוֹב.⁶⁶

6) וכשאומר את שניהם, כתבו הפמ"ג (א"א ס"ק א) והמקור חיים (קצור הלכות סי' קפח ס"ה) שיש להקדים את 'הרחמן' של שבת שהוא תדיר לפני 'הרחמן' של יום טוב. ובסוכות שמוסיפים אף 'הרחמן' הוא יקים לנו, יש לאומרו לאחריהם.

[משנ"ב ס"ק יו]

דְּמִנְהִיגְנוּ לומר 'מְקַרָּא קֹדֶשׁ' בֵּין בְּיוֹם־טוֹב וּבֵין בְּחֹל שֶׁל מוֹעֵד.⁷
7) אמנם, לקמן (סי' תקכט ס"ק טז) כתב בשם השו"ע הרב שבחול המועד לא נוהג דין כבוד ועונג, כיון שלא נאמר בו 'מְקַרָּא קֹדֶשׁ', וכבר עמד בזה בשעה"צ לקמן (סי' תקל ס"ק ד), והוסיף, שגם ברמב"ם (פי"ז מהל' יום טוב ה"א) מבואר שחול המועד נקרא 'מְקַרָּא קֹדֶשׁ', וסיים בשעה"צ שמ"מ ה'מְקַרָּא קֹדֶשׁ' של חול המועד קל משל יום טוב. וראה מה שכתבנו לקמן (סי' תקכט שם).

[משנ"ב ס"ק יז]

קוֹרְיָן⁸ הַהֵלֵל בְּדִלּוּג⁹ וכו', שְׁלֵא יִהְיֶה עֲדִיף מִיוֹם־טוֹב אֲחֵרוֹן¹⁰.
8) וכיון שקוראים בו בדילוג כמו בראש חודש, כתב הרמ"א לעיל (סי' תכב ס"ד) שדיני ההפסקה בו הם כמו בראש חודש. ולענין הברכה, לנהוגים שלא לברך על הלל בראש חודש, כתב הרמב"ם (פי"א מהל' ברכות ה"ט"ז) שגם בפסח בימים שאין גומרים את ההלל לא יברכו. מאידך, דעת הרמב"ן (הובא בכסף משנה שם) שאף לדעות שבראש חודש אין מברכים על ההלל, מ"מ בחול המועד מברכים, כיון שימים אלו נקראים מועד.

9) וכן ארץ ישראל הנמצא בחוץ לארץ ביום ח' של פסח, והציבור אומר הלל, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ז סי' מט) שאף שאינו חייב באמירת הלל, יאמר עמהם הלל בלי ברכה, ואינו בכלל מה שכתב המג"א (סי' תכב ס"ק ה) שהקורא הלל בדרך שירה בומן שלא תיקנו חכמים הרי זה מחוץ ומגדף, שכיון שלבני חוץ לארץ הוא זמן אמירת הלל, והם עומדים ומשבחים והוא עומד עמהם, צריך אף הוא לשבח איתם.

10) אמנם לקמן (סי' תרמד ס"ק ד) כתב טעם אחר, והוא הטעם המובא בגמרא (ערכין י, א) שבסוכות כל יום נדון כיום טוב בפני עצמו, כיון שחלוק כל יום לענין הקרבנות, אבל בפסח שבו כל הקרבנות שוים לקרבנות של היום טוב הראשון, אין גומרים את ההלל בשאר הימים. ומטעם זה גם כתב להלן (ס"ק טז) שבברכת ההפטר של שבת חול המועד סוכות מוכירים את היום טוב, אבל בשבת חול המועד פסח אין מוכירים אותו. וכבר הקשה כן המהרש"א (ברכות ט, ב ד"ה במפלתן) מדוע הביאו האחרונים את המדרש (שהובא כאן) כטעם לדין זה, הרי בגמרא מבואר טעם אחר.

[ביה"ל ד"ה סימן]

קוֹרְיָן בֵּינָם שְׁלֵא־חֲרִי פְּרָשָׁה שְׁדִלְג¹¹.
11) ובטעם הדבר שאין הסדר מעכב, כתב הפרי"ח (ס"ק ה בשם המהריק"ש, שהוא מקור הדין) שאין פרשיות אלו כתובות בתורה סמוכות זו לזו, ולכן סדר קראתן אינו מעכב, וכמו שמצינו לענין קריאת שמע, שאף שלכתחילה יש לקרוא כסדר, אם הקדים את הפרשה השניה לראשונה, כתב השו"ע לעיל (סי' סד ס"א) שיצא, כיון שאינן כתובות בתורה סמוכות זו לזו.

ואם נזכרו בטעות לפני שסיימו לקרוא את הקריאה בתורה, ועדיין המשך במילואים עמוד 44

סימן תצ

סֵדֵר תְּפִלַּת יוֹם שְׁנֵי וּתְפִלַּת חֹל שֶׁל מוֹעֵד

[משנ"ב ס"ק ב]

יָכֹר לְסֻעֻדַת אֶסְתֵּר, שְׂפִיּוֹם הַהוּא נִתְּלָה הַמֶּן.¹

1) ומקור הדבר הביא המג"א (ריש הסימן) שהוא מהשל"ה. וכתב הפמ"ג (א"א ריש הסימן) שיש סימן לדבר בהפטר"ה של יום ראשון של פסח, בפסוק: 'וַיִּשְׁבֹּת הַמֶּן מִמַּחֲרַת בְּאַכְלָם' (יהושע ה יב), דהיינו שהמן נתלה למחרת הפסח. אכן, ברש"י כתב (מגילה טו, א ד"ה יום טוב) שהתענו בימים י"ד ט"ו וט"ז בניסן, ובט"ז בערב נתלה המן, ובהגה"ה שם כתב שהכוונה שנתלה בערב שאחרי יום ט"ז, וכן בפרקי דרבי אליעזר (פ"ג) כתב שהמשתה השני שאסתר עשתה היה ב"ז בניסן, וראה בפירוש הרד"ל שם (ס"ק ט).

[משנ"ב ס"ק ג]

שְׁלֵא תִפְלַל קְרָאֵי יְחֻד² וכו', דְּכָר הַמְּחִיב לְכַרְכַּת־הַמְּזוּזָן³ וכו', לְעֵיל בְּסִימָן קֶפֶס סְעִיף ז' וּבְמִשְׁנֵה בְּרוּךְ⁴.

2) ואם התפלל בחול המועד תפילת יום טוב, כתב בשו"ת לב חיים (ח"ב סי' טו) שלא יצא, כיון שצריך להתפלל בו י"ח ברכות ולא ז' ברכות, וכן כתב בשו"ת אגרות משה (ארי"ח ח"ד סי' כא אות ג).

3) אבל לכתחילה, כתב לקמן (סי' תקל ס"ק א) שמצוה לקבוע סעודה בחול המועד על הפת, אחת בלילה ואחת ביום, כיון שמצוה לכבדו באכילה ושתיה, ועיקר אכילה הוא בפת, ובשעה"צ שם (ס"ק ו) כתב שאף השו"ע שכתב לעיל (סי' קפח ס"ז) שחול המועד דינו כראש חודש, ומשמע שאין מצוה לאכול פת, כוונתו רק לענין שאם שכח 'עלה ויבוא' אין צריך לחזור בדיעבד, אבל לכתחילה מצוה לאכול פת. והוסיף, שהג"א אף צידד שבחול המועד חייב לאכול פת, ולדעתו אם לא אמר 'עלה ויבוא' צריך לחזור.

4) שכתב השו"ע שם, שבחול המועד אם שכח לומר 'עלה ויבוא' בברכת המזון ונזכר קדם שהתחיל את ברכת 'הטוב והמטיב', דינו כמו ראש חודש, שאומר 'ברוך אתה ד' שנתן' וכו'. ובנוסח הברכה בחול המועד, כתב במשנ"ב שם (ס"ק כז) שאומר שנתן 'מְטוּדֵימ' לעמו ישראל לששון ולשמחה, ובשעה"צ שם (סי' יט) כתב שיכול אף לומר שנתן 'ימים קדושים', אבל לא יאמר 'ימים טובים', כיון שחול המועד אינו יום טוב, וכמו שמבואר להלן (ס"ק ה). והוסיף במשנ"ב (שם) ובביה"ל שם (ד"ה אומר), שבראש חודש שאין חיוב לאכול פת, יאמר את הברכה 'ברוך שנתן' בפתיחה בשם ומלכות, אבל בחתימה יאמר בלי שם ומלכות, והשו"ע (שם) כתב שחול המועד דינו כראש חודש.

[משנ"ב ס"ק ד]

אוֹמֵר יְהִי־קִבְּתָם עֲלֵה⁵.

5) ואם שכח ולא אמר במוסף את פסוקי הקרבנות, כתב לעיל (סי' תפח ס"ק ג) שיצא.

מילואים

הַלְבוּת פֶּסַח סִימָן תצ

המשך מעמוד 194

לקריאה שהיה צריך לקרוא היום, ולמחרת יקראו מה שהיה צריך לקרוא היום, וראה מה שכתבנו לעיל (סי' תפח ס"ק ט). ובאופן שאין זה מנין קבוע [וכמו שמוציא בשטיבלך], ריתכן שהציבור שהתפלל היום במנין זה לא יתפלל בו למחרת. ולא ישמע את הקריאה שהחסירו וצריך היה לקרוא היום, כתב הכף החיים (שם) שאף לדעה השנייה, יש להפסיק באמצע הקריאה ולעבור לקריאה הנכונה.

לא עלו לתורה כל הקרואים של אותו יום, כתבו השערי אפרים (שער ח סי'ו) הכף החיים (סי' כח) שיש לקרוא לשאר העולים את הקריאה הנכונה של אותו יום, ואלה שכבר עלו לתורה מצטרפים למנין העולים לתורה. מאידך, המחזיק ברכה (סי' ב) ובספרו לדוד אמת (סי' ט אות ח, הובא בכף החיים שם) כתב, שאם נזכרו אחרי שכבר התחילו לקרוא בתורה, ימשיכו לקרוא את הקריאה שהתחילו בה ולא ישנו

הַלְבוּת פֶּסַח סִימָן תצ

המשך מעמוד צח

משה (א"ר"ח ח"ד סי' כא אות ג) כתב שלא יצא ידי חובה, משום שתפילת יום טוב אינה שייכת בשבת, וכן מבואר בשו"ת חקרי לב (סי' נד, עמ' צו בדפיו).

25) ואם התפלל תפילת מוסף של יום טוב, אך לא הזכיר את השבת בתוך הברכה, אף שחתם כהוגן בשבת ויום טוב, כתב במשני'ב לעיל (סי' תפו ס"ק יג) לענין יום טוב שחל בשבת, שלא יצא ידי חובה.

וגם אם הזכיר את השבת, אך לא אמר את פסוקי הקרבנות של שבת, כתב בשו"ת אגרות משה (שם) שלא יצא, שכיון שאמר רק את פסוקי הקרבנות של פסח ולא של שבת, נראה כאומר שהקריבו רק את הקרבנות של פסח ולא את של שבת. וראה מה שכתבנו לעיל על המשני'ב (שם).

ואם הזכיר בחתימה רק 'מקדש השבת', כתב לעיל (שם סי' ז) שיצא ידי חובה. ואם בחתימה אמר רק 'מקדש ישראל הזומנים', ראה לעיל (על המשני'ב שם) שכתבנו שלא יחזור להתפלל.

אותיותיה, וכן כתב בספר עמק ברכה (עמ' נא) בשם הגר"ר הירש מראזין (חתן החפץ חיים). מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (הלכות חג ב' חג שבוע' 84) שדין כספר תורה, ואפילו בחסרון של אות אחת נפסלות, וכן כתב בשו"ת שבת הלי' (ח"ב סי' קמו אות ג), ובספר עמק ברכה (שם) נשאר בזה בצ"ע.

28) ואף אם כבר בירך על המגילה ורצה לקרותה שנית כדי להוציא אחרים בה, דעת הגר"שז איועברך (שש"כ פנ"א הע' יח) שיכול לברך שנית.

[בה"ל ד"ה מתפלל]

מקדש השבת וישראל הזומנים אין צריך לחזור²⁸⁾ וכו', התפלל מוסף שקב לחוד לא יצא²⁹⁾.

24) ואם טעה והתפלל בשבת חול המועד תפילת יום טוב שחל בשבת הזכיר את השבת באמצע הברכה ובחתימה, כתב המטה משה (אות תרעט) בשם שבלי הלקט (סי' ריט, סדר תפילה של כל ימי הפסח) שיצא ידי חובה, וכן הביאו המקור חיים (סי' ט). מאידך, בשו"ת אגרות

הַלְבוּת פֶּסַח סִימָן תצא תצב

המשך מעמוד 196

ישראל (פ"ח סי' א). והוסיף שנהגו בירושלים שגם אין לומר בו סליחות, אלא שיש שנהגו להתענות עד הצות או להשלים את התענית למחרת, וכן כתב בדברי שאול יוסף דעת (להגרי"ש נתנון יו"ד סי' תא סי' ד"ה שוב) שאין להתענות בפסח שגם אין כשחלה בו תענית בה"ב, וגם לא לומר בו תחינה, וכן כתב האדר"ת (חיודשי הגאון האר"ת גפן אר"ת עמ' קפג).

מאידך, בשו"ת מהרש"ם (ח"ו סי' לב) ובספרו דעת תורה (סי' תצב סי' א) כתב שמוותר להתענות בו, שהרי גם ב"ד ניסן לא גזרו שלא להתענות, ואם כן איך יתכן שבי"ד אייר שהוא פסח שני יהיה אסור להתענות, וסיים, שאם לא התענה ביום זה יתענה ביום חמישי או שני שלאחריו, וכן כתב הא"א (בוטשאטש, סי' קלא סי' ד"ה הנהגון) שמוותר להתענות בו, וגם יאמרו בו סליחות, אך תחנן לא יאמרו. וכן אצל החו"א (ארחות רבנו ח"ד עמ' רטו) אמרו סליחות ביום זה, אלא שלדעת החו"א גם תחנן יש לומר ביום זה.

ואם חל יום שני בתרא בי"ד אייר שהוא ערב ל"ג בעומר נדהיינו כשחל יום שני בתרא בי"ד אייר (משב"ז סי' א) שאף המתענים בו לא יאמרו תחנן ואבינו מלכנו בתפילת מנחה.

5) אמנם לקמן (סי' תקסח ס"ק כא, בתחילת דבריו) משמע שגם אם לא קיבל על עצמו את התענית וגם לא ענה 'אמן' על ה'ימי שביריך', אלא שסמך עצמו על המנהג שנהגו לצום, הרי זה נחשב כקבלת תענית. ובביה"ל לקמן (סי' תקסב ס"ב ד"ה שרגל) כתב בתחילה, שבתענית זו במקום שנהגו להתענות, שאין צריך לקבל בפירוש, אלא שהוסיף

(סי' א) הפמ"ג (א"א סי' ג) שהשיך אמר את ה'ימי שביריך' אחרי קריאת התורה ואמירת 'אשרי', קודם שיאמר 'יהללו', וקח את ספר התורה בידו כדי לברך את העם עם ספר תורה [ומה שכתב בשערי אפרים (שער י סמ"ו, ובפתחי שערים שם סי' קמ) בשם הלבוש שיש לברך אחרי 'יהללו', כתב השערי חיים (על השערי אפרים שם סי' מז) שכנראה טעות סופר נפלה בשערי אפרים וצריך לומר קודם 'יהללו', וכמו שכתב הלבוש עצמו], ואף שכתב המשני'ב לעיל (סי' רפד ס"ק טו) שאחרי 'אשרי' לא יאמר שום דבר מלבד 'יהללו', הוסיף שאף העושים 'מי שביריך' לחולה ומפסיקים הרבה בין 'אשרי' לקדיש, שלא כדון עושים, ביאר הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פל"ז הע' קעב) שיתכן שכיון שנהגו לומר את ה'ימי שביריך' למתענים בה"ב אחרי 'אשרי' הרי זה נחשב צורך התפילה, ואין זה הפסק אף לדברי המשני'ב.

דעה נוספת מתי לברך את המתענים כתב בסידור עבודת ישראל, שיש להזכירם בתוך ה'ימי שביריך' שאומרים כל שבת, לפני ז'כל מי שעוסקים בצרכי ציבור באמונה, וכן משמע במקור חיים (קיצור הלכות). ודעת האדר"ת (הובא בלוח אר"י) שיש לברך קודם 'אשרי'.

3) וכשנמצא בציבור שמתענה תענית זו, והוא אינו יכול להתענות, כתב לקמן (סי' תקסה ס"ק יד) שלא יאכל אלא בצינעה ושלא לפני אנשים.

4) ואם חל יום שני בתרא בי"ד אייר שהוא פסח שני נדהיינו בשנה שעבר פסח חל בשבת], כתב בהגה"ה שבדעת תורה (סי' קלא סי' ז) בשם הגרי"מ חר"פ, שבפנקס של בית הנכנס חרובת ר' יהודה החסיד מובא שהמנהג שלא להתענות בו, וכן כתב בלוח אר"י ובספרו ארץ

